

VOORAF

Na jaren van onbruik wordt er in de zomer van 1990 bijna elke dag gezwommen in het zwembad tussen de villa en de bosrand. De hittegolf die eind juli begon en tien dagen duurde is voorbij; het is nog altijd erg warm. Op de bodem van het bad scherpt een jongen opnieuw zijn onderwaterrecord aan. In juni is hij veertien geworden. Het wrede seizoen. Wanneer hij zich buiten adem op de tegelvloer afzet en naar de oppervlakte schiet, is het alsof hij zal sterven, maar dat is pas over achtenvijftig jaar, op ditzelfde landgoed, in een ander jaargetijde en onder omstandigheden die het best paradoxaal genoemd kunnen worden. Nu leeft hij, de jongen Hugo Adema, en hoe: happend naar lucht breekt hij door de waterspiegel. Hij zwemt naar de rand en hijst zich erop. Zijn hart dreunt, zijn schouderbladen steken scherp uit wanneer hij bij de badhokken een handdoek rond zijn middel slaat. Hij is mager en zo bruin als een eekhoorn, een en al knoken en huid. Sinds kort kruipt er een potloodstreepje haar vanuit zijn zwembroek naar zijn navel.

Het spoor van zijn natte voetstappen vervliegt vlug op de warme stenen. De gedachten van de jongen zijn bij zijn nieuwe record van één minuut achtentwintig, maar voor het overige overal en nergens. In *De Telegraaf* van zijn grootvader leest hij over de val van de Muur, de aanstaande hereniging van de beide Duitslanden en de Golf-

oorlog die eerder die maand is uitgebroken, maar zijn eigen beslommeringen schijnen onvergelijklijk veel groter. De toekomst is een duisternis, sinds hij bij zijn grootouders is ondergebracht. De eeuwige ruzies en vechtpartijen met zijn broer zijn zo uit de hand gelopen dat ze elke nieuwe au pair binnen de kortste keren aan de rand van een zenuwinzinking brengen. Dit, moeten zijn ouders hebben gedacht, is een eenvoudige, elegante oplossing zo: hij hier op het Wassenaarse landgoed van zijn grootouders en zijn tweelingbroer thuis aan de Groot Haesebroekseweg, hemelsbreed nog geen twee kilometer bij elkaar vandaan, maar de verwijdering is compleet. Er is geen einddatum vastgesteld, zodat zijn excommunicatie zich tot in het oneindige uitstrekt, en er is ook geen sprake van dat ze zullen ruilen op een dag, zodat hij terug naar huis kan en zijn broer hier wordt geparkeerd, waardoor hij zich daadwerkelijk verbannen voelt, de ongewenste van de twee.

Hij mist de honden.

Ondraaglijk traag zijn de zomerdagen met alleen twee bejaarden en een kokkin om zich heen, al past het woord 'bejaarde' misschien niet zo erg bij zijn opgedofte grootmoeder of de gestrengheid van zijn grootvader. Hij, de oude man, is het merendeel van de tijd afwezig omdat hij zijn onderneming op zijn vierenzeventigste nog altijd met vaste hand leidt; de jongen voelt zich beter op zijn gemak in huis wanneer hij er niet is.

Hij mist niet alleen de honden maar ook zijn moeder. Vooral haar, als hij eerlijk is, maar hij slikt nog liever zijn tong in dan eerlijk te zijn. Zij heeft deze regeling bedacht, dat weet hij zeker. Hij zal het haar nooit vergeven.

De zon brandt, een aangename rilling trekt over zijn huid. Vanuit de bosrand klinkt het koeren van een holenduif, zoveel bescheidener dan de jonge kauw die op het gazon met schrille stem en klapperende vleugels zit te bedelen bij de ouderdieren.

De sproeier op het gazon gaat tikkend rond; de tuinman verplaatst het ding een paar keer per dag. De man leidt een verborgen leven op het landgoed, en maakt zich over het algemeen slechts kenbaar door het geknetter van de bosmaaier of de motorzaag in de verte.

Als Hugo zich omdraait ziet hij aan het andere eind van het zwembad zijn grootvader staan in een robijnrode badjas. Hij is uit het souterrain opgedoken, de deur staat open. Hij schrikt, hoelang staat hij daar al zo? Onbeweeglijk staart de oude man naar hem. Onpeilbaar is zijn blik. Tussen de brede stoffen kraag schemert het wit van zijn borst. De jongen loopt langs de rand van het bad naar hem toe alsof hij gehoorzaamt aan een opdracht. ‘Gaat u zwemmen, pake?’ brengt hij onnozel uit. Er steekt iets in zijn keel bij die woorden.

‘Ik heb altijd veel gezwommen,’ zegt zijn grootvader. ‘In zee.’ Hij knijpt zijn ogen dicht tegen de schitteringen op het water. ‘Maar op een warme dag als deze...’ Hij trekt zijn badjas uit en vouwt hem over de rug van een ligstoel. De jongen wendt zijn ogen af. Willem Adema, geglazuurd in formaliteit, draagt thuis zelfs aan tafel een das; dat het inwendige van zijn pakken een mens van vlees en bloed blijkt te bevatten komt de kleinzoon obscene voor.

Anders dan de jongen is de grootvader buitengewoon geïnteresseerd in de hereniging van de Duitslanden en de Golfoorlog, net als in de schokkende desintegratie van de Sovjet-Unie en in de prijs van een vat ruwe olie die sinds de Iraakse inval in Koeweit naar 41 dollar is gekatapulteerd – elke ochtend krijgt hij een knipselmap met het belangrijkste nieuws over de mondiale energie-industrie op zijn bureau. Hij weegt zijn kansen, de president-directeur van Adema Marine Operations. De offshore beweegt mee met de wereldconjunctuur en de wereldconjunctuur beweegt mee met de prijs en de mate van beschikbaarheid van olie en gas – vurige tango.

Het einde van de Koude Oorlog brengt voor de offshore nieuwe wingebieden binnen bereik. De verovering van de aarde gaat altijd door, onophoudelijk spieden mannen zoals hij tot in de verste uithoeken van de planeet om te zien waar ze hun geavanceerde gereedschappen in de moederrots kunnen planten. Al dat hakken, boren, graven en delven in de aardkorst heeft het aanzien van een gewelddaad, van een verkrachting in symbolische zin, waarmee ze gehoorzamen aan de goddelijke opdracht die aan het begin der tijden aan de mens is gesteld, om vruchtbaar te zijn en de aarde en alles wat daarop is aan zich te onderwerpen.

Wanneer zijn grootvader achterwaarts het zwembadtrapje afdaalt, ziet Hugo een kleine tatoeage op de onderkant van zijn bovenarm, een donker cirkeltje op zijn witte vel. Hij kijkt nog eens, het cirkeltje bevindt zich een centimeter of twintig onder zijn linkeroksel. Het kan volgens hem niets anders dan een tatoeage zijn. De oude man laat zich onder water zakken en komt snuivend weer boven. Is het misschien de eerste letter van de naam van zijn grootmoeder, Odilia, vraagt de jongen zich af, of is hij lid geweest van een of ander geheim genootschap met zo'n merkteken? Voor dat eerste lijkt zijn grootvader hem niet romantisch genoeg, zonder het te weten nadert hij met zijn tweede veronderstelling de werkelijkheid al een stuk dichter.

De kleine gebeurtenis aan de rand van het zwembad zal Hugo zich zijn leven lang herinneren als het begin van iets, het water en het licht, de zeurende droefheid en de euforie om zijn verlatenheid, en ook de tatoeage onder de arm van de oude man met zijn bleke ogen, op die zomermiddag in het warmste jaar sinds het begin van de meteorologische metingen in 1705.

DEEL EEN

1

Toen Hugo Adema in het voorjaar van 2016 door zijn geliefde werd verlaten en alleen achterbleef in het pand aan de Herengracht, was zenmeditatie een van de weinige gewoonten waar hij zich aan vasthield. Niet meteen, de eerste weken was hij tot niets in staat. Toen hij voor het eerst weer ging zitten en de meditatie-app activeerde (geluid van drie lang resonerende slagen op een tempelbel), ervoer hij aanvankelijk alleen maar een scherpe verheviging van verdriet, zozeer dat het zweet hem uitbrak en zijn hart oversloeg. Gaandeweg de sessie zwakte het af. Zo zou, hoopte hij, ook het verloop van de liefdesziekte zijn: na de crisis een geleidelijke afname van de kwellingen en ten slotte de uitdoving.

Hij at regelmatig en ging op tijd naar bed, hij hield het organisme in stand. Tot veel meer dan het lezen van online nieuws en Facebook-posts was hij niet in staat; een boek of zelfs maar een essay betekende een onoverwinnelijke horde, laat staan het vervaardigen van een tekening of schilderij. Wanneer hij door de stad liep vermeed hij de plaatsen waar ze vaak samen geweest waren, zelfs de Ekoplaza of het terras waar ze op een nazomerdag een lunchkaart de gracht in hadden zien waaien deed hem zeer.

Ook al zat hij tweemaal twintig minuten per dag in de halve lotus en deed hij alles zoals hij het jaren geleden in een zendo aan het Entrepotdok had geleerd, het ontbrak hem aan aandacht. Hij zat de tijd uit en registreerde gelaten zijn zelfmedelijden, wrok en

nutteloze gedachten; de gedetailleerde wraakvoorstellingen over zijn rivaal waren een welkome afleiding. Nooit loste de gedachtestroom op in een transcendentie die hij eerder weleens ervaren had, het materiaal bleef pijnlijk en direct. Als er uit die vloed aan rotzooi al een les te trekken viel, dan was het dat de angst voor eenzaamheid hem oneindig veel sterker leek dan de angst voor de dood. Dat was, hoewel niet opzienbarend, nieuw voor hem. Een roedeldier dat uit de groep verstoten wordt sterft een vlugge, ellendige dood, het gaat in feite aan niets anders dan aan zijn eigen ongelukkige eenzaamheid ten onder.

Het werd november, de Amerikaanse presidentsverkiezingen kwamen eraan. De race tussen Clinton en Trump was ongekend spannend, er leek zoveel van af te hangen. De toekomst van de vrije wereld, de beschaving zelf, al die versierselen die het Westen zichzelf op de borst had gespeld. Op de dag van de verkiezingen, dinsdag 8 november 2016, vierde Hugo's grootvader Willem Bruno Adema zijn honderdste verjaardag. Lang zal hij leven, inderdaad.

Op maandag kocht Hugo bij Hajenius op het Rokin een honderd jaar oude sigaar voor hem. Of die precies uit 1916 stamde kon de verkoper niet beloven, maar wel om en nabij; de firma had een collectie stokoude sigaren op voorraad, ze waren nog prima te roken.

Een koude, grijze dag, in het oosten was de eerste nachtvorst gemeten. Een sigaar was om meerdere redenen een passend aardigheidje voor zijn grootvader, dacht Hugo op weg naar huis. Zijn hele leven had de oude Adema in zekere zin het vuur gediend, eerst in de oorlog en later in de offshore, waar hij de fossiele industrie met krachtige innovaties vooruit had geholpen om de wereldbrand te blijven voeden. Het onttrekken van olie- en gasdeposito's was de

spécialité de la maison, de familie had er haar hoge notering in de Quote 500 mee verdiend.

Inspectie van de krantenkoppen bij Athenaeum op het Spui leerde hem dat Hillary Clinton de beste papieren voor het presidentschap had. *Newsweek* had alvast ‘Madam President’ op de cover gezet. Bij *Le Pain Quotidien* liet hij een broodje inpakken. Koude wind blies zwerfafval over de stoep, uit de iepen waaiden blaadjes in de Herengracht.

Thuis at hij het pistoletje gorgonzola op een kruk aan het kookeiland op. Het kartonnen kokertje met de sigaar lag voor hem. Hij wist eigenlijk niet eens of zijn grootvader nog wel tot het roken van een sigaar in staat was. Hij had, naast de gebruikelijke ouderdomsklachten, twee herseninfarcten gehad, Hugo had allang een keer een telefoontje verwacht.

Later die middag hing hij pak en overhemd klaar; daarmee zaten zijn bezigheden voor die dag er zo’n beetje op.

De volgende dag nam hij een Uber naar Wassenaar. De chauffeur keek een paar keer in zijn achteruitkijkspiegel maar durfde niet te vragen waar hij hem van kende. De man stopte bij de afslag naar het landgoed en tuurde bezorgd naar het zandpad met kuilen vol water. Hij draaide zich half om naar zijn passagier, wees op zijn routeplanner en zei: ‘Hij zegt dat er hier geen weg is.’

‘Je ziet dat er een weg is.’

‘Geen echte weg.’

Hugo stapte zacht vloekend uit en verlangde naar zijn eigen auto, die bij de garage wachtte op een onderdeel. Hij slalomde rond de kuilen; het pad tussen het struikgewas en de lage eiken werd voornamelijk gebruikt door ruiters en terreinwagens. Zijn grootvader had lang geleden zijn contacten bij de gemeente aangesproken om te voorkomen dat het zandpad zou worden verhard. Hij was gesteld op zijn afzondering, een asfaltweg bracht de bewoonde wereld gevaarlijk dichtbij. Bij de poort meldde Hugo zich via de intercom, langzaam schoven de zware deuren even later uiteen. Gadeslagen door camera’s in de bomen liep hij het terrein op. Achter hem schoven de poortdeuren weer dicht. Buitenplaats Oostraven, gesticht door Jacob Veth, tabaksplanter te Medan. Halverwege de negentiende eeuw was de planter naar het vaderland terugggekeerd en had de rest van zijn dagen besteed aan het uitbreiden en verfraaien van zijn bezit. Op de plaats van een paar stropershuisjes op de oude strandwal was een Toscaanse villa verrezen, met een oranje-

rie en een tennisbaan, en later nog een zwembad met withouten badhuisjes.

Hugo stapte opzij, met zijn rug tegen de dichte haag rododendrons aan, toen een auto hem achteropkwam. Een beige Bentley stopte naast hem, een raampje ging open en vanaf de achterbank vroeg een vrouw: ‘U gaat ook naar het feest? Wilt u een lift?’

Hij bukte en keek naar binnen. ‘Dag Agnès,’ zei hij toen. Uit het raam dreef de geur van patchoeli, die hij altijd bijzonder smerig vond.

‘Nou ja, Hugo zelf’ zei de vrouw. ‘Of is het Willem?’ Ze schoot in de lach. ‘Kom, stap in.’

‘Ik loop graag,’ zei hij. ‘Het is niet ver meer.’

‘Wat jij wilt. Tot zo jongen!’

Hobbeland over bovengrondse boomwortels vervolgde de Bentley zijn weg. Agnès Brouyère, die oude antroposofische teef – Hugo zag opeens erg tegen het feestje op.

Bij een opening in de rododendrons verliet hij het pad en liep het bos in om de weg af te snijden. Honderd hectare landgoed, *intra muros*, ingeklemd tussen het zandpad en de waterleidingduinen. De beuken waren oud en hoog, onder hun gladde bast lagen welvingen als spieren die zich spanden. Hij kende het bos als zijn broekzak, hij wist de oude dassenburcht en de duinpoelen waar de reeën dronken blindelings te vinden.

Waar het terrein steeg verliet hij het bos weer. Boven op de strandwal, aan het eind van de oprijlaan, zag hij de villa opdoemen, de strenge symmetrie ervan, de bentheimersteen die soms grijs en soms zandkleurig leek. Het middenportaal week terug zodat aan weerszijden de indruk van wachttorens ontstond. Het brede balkon werd geschraagd door twee Toscaanse zuilen, daartussen stond in hoogrelief OOSTRAVEN geschreven.

Het was geen weemoed die hem overviel toen hij het koetshuis

passeerde waar hij lang geleden zijn eerste schilderijen had gemaakt – het was het verlangen naar een nieuw begin, van wat dan ook.

In de salon waren ongeveer veertig mensen verzameld. Familie, vrienden. Hugo bleef in de hal staan en nam de situatie in zich op. Helemaal achteraan, tegen de terrasdeuren naar het bordes aan de achterzijde van het huis, zaten zijn grootouders, als publiek bij hun eigen voorstelling. Zijn grootmoeder was intussen ook alweer negenentachtig of negentig jaar oud; ze waren uit zulk sterk hout gesneden die twee, dat ze, geholpen door huishoudelijk en verplegend personeel, nog altijd in hetzelfde huis woonden dat ze in 1963 hadden betrokken. Zijn grootvader loerde vanonder zijn zware wenkbrauwbogen naar het gezelschap. Honderd was een leeftijd die je verstand te boven ging, dacht Hugo. Dingen waren honderd, gobelins, secretaïres, hemelbedden; een mens van honderd was bij vergissing door de dood overgeslagen. Zo onvoorstelbaar veel tijd lag er achter de oude man – tijd waarin geen steen op de andere was gebleven, heel het continent was omgeploegd en weer herrezen – en toch zat hij daar nog altijd, in zijn ouderdom gebalsemd. Ergens in de hersenwindingen achter die ogen lagen de herinneringen aan zijn eeuw opgeslagen, herinneringen aan de donkerste dagen van die eeuw, aan de veldtocht over de steppes van het oosten, de brandende steden en dorpen en het duizelingwekkende patroon van littekens dat hij had achtergelaten.

Een zwartgerokt meisje van de catering boog licht door haar knieën en bood het echtpaar een glas champagne aan. Zijn grootmoeder nam er een van het dienblad, zijn grootvader leek niet te begrijpen welke handeling er van hem werd gevraagd. Pake en gran, zoon en maan in de wereldorde van de Adema's. Zij was als jonge vrouw van haar eiland in de Caribische Zee ontvoerd naar zijn werf in Venezuela, waar hij na de oorlog zijn toevlucht had gezocht.

Odilia Blum kwam uit een gegoede familie van *protestant blanku* uit Willemstad, de relatief kleine groep witte protestanten op het eiland; toen ze met haar knappe *stranhero* trouwde in de Fortkerk wist ze niet dat ze op de oever van het Meer van Maracaibo in een huis op palen zou moeten wonen, waar de passaat moerasgassen en de giftige lucht van ruwe olie door de horren blies. Daar pionierde haar echtgenoot, door zijn oorlogsverleden van zijn Nederlanderschap beroofd, met olieplatforms en havenwerken op en rond het meer. Nu had hij moeite zijn hoofd recht op te houden.

‘Hugo! Wat sta jij daar verdekt opgesteld!’

‘Dag Mizzi,’ zei Hugo tegen de tweede echtgenote van zijn vader.

Ze troonde hem de salon binnen. ‘Kijk eens mensen, de verloren zoon!’

Hij werd op zijn schouders geslagen, een hand streek over zijn onderrug. Carrousel van gezichten en reputaties. Zijn tweelingbroer Willem – die met starre trots dezelfde voor- en achternaam als zijn grootvader droeg – greep zijn schouder en manoeuvreerde hem weg uit de drukte. ‘Zo man,’ zei hij, ‘ben je daar weer eens.’

‘Honderd jaar,’ zei Hugo, ‘dat wilde ik zien.’

Hij begroette zijn schoonzuster Lidewij en vroeg: ‘Waar zijn de kinderen?’

‘O,’ zei ze, ‘buiten ergens, of boven, die vervelen zich natuurlijk rot tussen al die bejaarden.’ Haar hoge lach die haar kleine tanden en haar tandvles ontblootte. Hugo liep naar zijn grootouders. Het parket in Escher-achtige patronen was nog altijd net zo glimmend opgewreven als vroeger. Hij boog zich voorover en omhelsde zijn grootmoeder. Het goudbrokaten jasje leek een leegte te omhullen, er was weinig van haar over. Haar brilmontuur prikte in zijn slaap. ‘Mi yu,’ zei ze zacht bij zijn oor. ‘Kontento ku bo t’ei?’

‘Kon ta bai, gran?’ zei hij. ‘Wat is het lang geleden.’

‘Te lang! Je maakt ons bezorgd, yònkuman...’ Haar artritische handen hielden de zijne met alle kracht vast. Hugo maakte zich van haar los en schoof door naar zijn grootvader. ‘Proficiat, pake,’ zei hij, en kuste hem op zijn wangen. ‘Op naar de duizend.’ Hij rook Old Spice en een vleug zure adem. De bleekblauwe ogen van de oude man speurden zijn gezicht af. Hij had een kopie van zijn favoriete kleinzoon en erfopvolger voor zich – oké, een iets vollere kopie momenteel, dacht Hugo – maar deze was toch duidelijk een ander. De oude man monsterde hem wantrouwig, aan de verwarring van Isaak ten prooi.

Hugo dacht aan het getatoeëerde cirkeltje dat hij op die dag aan het zwembad lang geleden onder zijn grootvaders oksel had gezien; natuurlijk was het niet de eerste letter van de naam van zijn grootmoeder geweest – rond zijn twintigste had Hugo min of meer bij toeval en met behulp van zoekmachine AltaVista ontdekt dat het om een *Blutgruppentätowierung* ging zoals elke ss-man die onder zijn linkerarm getatoeëerd kreeg, een A, een B, de combinatie AB of een O, om hem op het slagveld een snelle bloedtransfusie te kunnen toedienen. Willem Bruno Adema had de zijne gekregen in de kazerne van Bad Tölz, vlak voordat hij als Untersturmführer aan de Waffen-ss was toegevoegd en op transport was gesteld naar het oostfront.

Nu hij de leeftijd van honderd had bereikt, dacht Hugo, was de betekenis van die zwarte cirkel veranderd: nu kon zijn tatoeage niets anders meer betekenen dan de eerste letter van het woord ‘onsterfelijk’.

Hij haalde het sigarendoosje uit zijn binnenzak. ‘Een sigaar van honderd jaar oud, pake. Om en nabij.’

‘Sinds zijn tweede infarct is hij behoorlijk afatisch,’ hoorde Hugo de stem van zijn broer achter zich. ‘Maar verder is hij nog helemaal bij, hè pake?’

Hugo knipte het mondstuk van de sigaar en stak hem aan. Toen de punt egaal gloeide gaf hij hem aan zijn grootvader. De oude man stak hem tussen zijn lippen en zoog er onbeheerst aan. Rooksluizen dwarrelden rond zijn gezicht. Hij zei iets wat Hugo niet verstond. Hij zonk op een knie en vroeg: 'Wat zei u?' Raspend ging de ademhaling van Willem Adema de Oudere in en uit. Twee woorden onderscheidde zijn kleinzoon: *Holunder* en *rasieren*.

'De neuroloog zegt dat hij een ander taalregister aanspreekt nu de sectie Nederlands daarbinnen is aangetast,' zei Willem.

'Het lijkt wel Duits.'

'Vooral Duits ja.'

'Typisch.' Hugo haalde zijn telefoon tevoorschijn en gaf hem aan zijn broer. 'Maak je een foto van ons? Doe er maar een paar.'

Even later kwam hij moeizaam overeind. De broers keken hoe de oude man aan de sigaar zoog alsof het zijn laatste was.

'Hé, en Loïs?' vroeg Willem terloops.

Hugo haalde zijn schouders op. 'Ballade des dames du temps jadis.'

'Ik hoorde het van papa. Spijt?'

Hugo fixeerde zijn blik boven de salondeuren, waar tientallen schildjes met reebokgeweien hingen, gedateerd vanaf halverwege de jaren zestig en geschoten door zijn grootvader, zijn vader en hun jachtvrienden. Er zaten er vast ook een paar van zijn broer tussen. 'Wat zal ik zeggen,' zei Hugo. Het was er de tijd en de plaats niet voor om de innerlijke verwoesting te omschrijven, hoe hij zich op voorjaarsavonden door de straat van zijn rivaal had gesleept en zich in portieken verborg. Dat hij alles daarboven gezien en gehoord had, ook al speelde het zich buiten het bereik van zijn zintuigen af: haar zuchten en aansporingen en de geile woordjes die ooit alleen voor zijn oren bestemd waren geweest en nu op zijn opvolger waren overgegaan; hoe hij zijn koninkrijk had verspeeld.

Dat hij sindsdien nergens meer naartoe leefde maar alleen maar ergens bij vandaan. Er waren naties die hun nederlagen eeuwenlang herdachten, zo was in zijn leven 27 april met rouw omhangen. Zes, bijna zeven maanden geleden nu. Op die woensdag, Koningsdag, was ze tegen het middaguur met een oranje bandana rond haar hals de stad ingegaan. 's Middags om vier uur had hij haar voor het eerst gebeld, de enige in zijn menu Favorieten. Ze nam niet op. Hij hield zich in, aanvankelijk, tot hij 's avonds om de paar minuten belde met noodlottige voorstellingen op zijn netvlies. In het beste geval zou ze opnemen en 'sorry liefje!' roepen in het gedruis van een café vol Koningsdagvierders, en dan zeggen: 'Ik hoorde mijn telefoon niet maar ik kom er zo aan', maar ze nam niet op, ook 's nachts niet, zodat hij de donkerste uren doorbracht als in een koortsdroom, aangevallen door uilen en vleermuizen. Pas de volgende dag nam ze op en zei dat ze niet terugkwam, nooit meer, ze zou het later uitleggen, nu was niet het moment. Daarna was ze weer onbereikbaar, de gevreesde vliegtuigstand. Zijn berichten bleven ongelezen. Hij zou haar alles vergeven hebben maar ze had zijn vergeving al niet meer nodig.

Pas dagen later hoorde hij van hun gemeenschappelijke vriendin Yasmin dat ze die nacht verliefd was geworden op een surfdude die bij de bohème faam genoot als leverancier van alle soorten narcotica waar maar om werd gevraagd.

Zo zag zijn knock-out eruit, vanuit het niets, hard en onverbiddelijk.

'Jammer,' zei Willem. 'Spectaculaire griet was het. Maar je weet wat papa altijd zegt: geen handvol maar een land vol. Zit je al op Tinder?'

'Djiezus.' Hugo wendde zich naar het gezelschap. Boven alles uit klonk een mannenstem die zei: 'De Rus heeft gewoon een tsaar nodig, zo simpel is het.' Hugo herkende hem, Geert Lameris, groot

in het transportwezen, hij zag hem weleens bij een ondernemersprogramma op tv. Verder zag hij een Boelens, een Idzerda, Agnès Brouyère natuurlijk, die hij op het bospad al was tegengekomen – alle drie kinderen van vaders die hun rol hadden gespeeld in het Nederlandse nationaalsocialisme. Allemaal allang onder de zoden waarschijnlijk, dacht hij, behalve zijn grootvader, die het eeuwige leven had.

‘Kijk, kijk,’ zei hij tegen Willem, ‘de hele sibbe gezellig bij elkaar.’

Agnès Brouyère kwam op hen toe en zei: ‘Ik kom je toch nog even een zoen geven, jij rare snijboon.’ En tegen Willem, koket: ‘Jou heb ik al gehad.’

Ze droeg een grote bril met getint glas, het brillenkoord van gouden schakeltjes rinkelde bij zijn oren. Hij wist dat hij de geur van patchoeli de rest van de dag niet zou kwijtraken. Nazihippie, schamperde hij in gedachten. Haar Nederlands klonk alsof ze het pas op latere leeftijd had geleerd; misschien was het een dialect dat gesproken werd rond het Sallandse jachtslot dat ze samen met haar eveneens kinderloze broer bewoonde.

‘Wie was haar vader ook alweer?’ vroeg Hugo aan zijn broer toen ze zich weer bij het gezelschap voegde. ‘De Beul van Zwolle? Of van Deventer? Zoiets toch?’

‘Toe even,’ zei zijn broer. ‘Gedraag je als je blijft.’

Hugo grinnikte. ‘Vroeger brak je m’n vingers, nu vraag je het tenminste beleefd.’

Willems grijns van gebleekte tanden. ‘Die had je verdiend.’

Verderop baste Lameris: ‘Erdoğan is democratisch gekozen, Poetin net zo. Een democratisch gekozen tsaar. Zo slecht zijn die heren dus blijkbaar niet voor hun land.’ De man tegen wie hij deze dingen zei had een onopvallend en scherpzinnig voorkomen; Hugo zag er een of ander financieel genie in, dat wellicht de Adema-holding bestierde vanuit een kantoor op de Zuidas ergens.

Toen even later hun vader binnenkwam beende hij op Hugo af en omhelsde hem. ‘Hugo, wanneer hebben we jou voor het laatst gezien? Allemachtig.’ Hij hield hem bij zijn schouders vast en duwde hem een beetje van zich af om hem beter te kunnen bekijken. ‘Bij de tewaterlating van de Njord was het denk ik?’ Hij keek een beetje hulpeloos naar Mizzi, die naast hem was opgedoken. Hugo herinnerde zich de groepsfoto die na de plechtigheden was gemaakt, met prinses Mabel in het midden, die de scheepsdoop had verricht. Maar de blikvanger van de foto was Lois geweest, zo begeerlijk als wat met haar rode Louboutins en een manteltje rond haar schouders.

Zijn vader zag er goed uit, jong voor zijn leeftijd. Hij was de eerste die Hugo kende die zijn gezicht had laten doen – de littekens bij zijn vaders oren waren nog lang te zien geweest, de coupénaden als het ware. Injecteerde hij nog altijd testosteron?

‘Als ze verstandig zijn kiezen ze vandaag Trump,’ klonk de stem van Lameris. ‘Je moet toch niet denken aan een *vrouw* op die positie.’

‘Zeg Geert, hou het een beetje gezellig, ja,’ blies Mizzi in zijn richting. En na een teken van de cateringdame aan het andere eind van de ruimte: ‘Lieve mensen, we kunnen aan tafel!’

Na het voorgerecht van avocado en garnalen verliet Hugo de eetkamer en ging de brede eikenhouten trap op naar boven. Met een gevoel van beklemming opende hij op de eerste etage de deur naar zijn oude slaapkamer – de mufheid daarbinnen sloeg op zijn keel. Een schemerige ruimte, weinig herinnerde nog aan zijn verblijf daar. Hij liet zich op het bed vallen. Met de geur van de vochtige deken in zijn neus luisterde hij naar de geluiden van het huis. Zo had hij als jongen ook geluisterd naar het kraken van de vloer op de overloop – iets beweegt en ademt in dit mausoleum, en er is een jongenshart dat dreunt en krimpt van angst.

Hij ging rechtop zitten. Drie jaar had destijds zijn verbanning

naar Oostraven geduurd, onvaste tijd, jaren zonder geraamte. Later had hij begrepen dat zijn grootvader liever Willem had zien komen, in wie hij al vroeg een mogelijke opvolger had herkend – niet zijn zoon maar zijn kleinzoon, het talent zou een generatie overslaan. Maar zijn ouders hadden hém gestuurd, Hugo, de laatstgeborene, elf minuten na zijn broer ter wereld gekomen.

Hij was niet de enige ontheemde op Oostraven, had Hugo gaandeweg ontdekt, zijn grootmoeder was het net zozeer, op een andere manier. Ze praatte Papiaments tegen hem wanneer ze alleen waren. Haar echtgenoot verdroeg het niet wanneer hij haar aan de telefoon die ‘apentaal’ hoorde spreken met haar familie overzee, het was al erg genoeg dat ze een Antilliaans accent had dat zich nooit helemaal liet verdonkeremanen. Ze was, vertelde ze bij herhaling, nog zo speels als een meisje geweest toen ze met hem trouwde. Wat weet zo’n kind nou helemaal, bedoelde ze, ze had geen idee gehad van het leven dat haar wachtte in een land ver van huis, eerst Venezuela en later Nederland. Er was zo onvoorstelbaar veel zee en lucht tussen dit huis aan de Noordzee en haar voorouderlijk huis in Pietermaai, je werd er draaierig van. Natuurlijk kon ze een of twee keer per jaar teruggaan om haar geliefden daar te bezoeken, maar de afstand was nooit meer helemaal te overbruggen – door weg te gaan had ze zichzelf buitengesloten en kon ze, zoals ze zei, alleen nog maar door een klein, vuil raampje naar binnen kijken.

In haar geslachtslijn kwamen Hollandse zeekapiteins en Franse soldaten voor, en ongetwijfeld ook een verdwaalde tot slaaf gemaakte Afrikaan hier of daar, niet ongebruikelijk in de smeltkroes van een eiland als Curaçao, want toen haar zoon Max Bruno in 1950 ter wereld kwam in een hypermodern hospitaal in Caracas, vloekte haar echtgenoot bij het zien van het kroezige haar en de donkere tint van de jongen. Willem Bruno Adema had zich, toen hij een wit meisje van het eiland trouwde, onvoldoende gereali-

seerd dat op de Cariben raszuiverheid niet te garanderen valt – het DNA van de eilanders zit nu eenmaal vol ironieën. Hoewel een Afrikaanse voorouder geduldig zijn kans had afgewacht om in Max Bruno tevoorschijn te komen, was hij onloochenbaar een zoon van zijn vader, met Adema-trekken die steeds sterker werden naarmate hij ouder werd.

In die drie jaar op Oostraven had Hugo niets te zoeken gehad in dat huis met oude mensen; hij blokte hard aan zijn bureautje onder het raam dat uitkeek op de bosrand, waar 's nachts de holle roep van uilen klonk. In het oude koetshuis had hij een atelier ingericht waar hij tekende en schilderde. Hij knobbelde de snelste vluchtroute uit en schreef zich, net zeventien, in voor een voorbereidend jaar op de Haagse kunstacademie. Hij liet een tijd achter zich waaraan hij niet graag terugdacht, zomin als aan de gelambriseerde slaapkamer op de eerste verdieping van de villa; tevergeefs doorzocht hij soms het huis naar een ander levend wezen.

Hij stond op en ging terug naar het feest. Het was of er een luchtbel vol stemmen en tafelgeluiden uiteenspatte toen hij de eetkamer binnenkwam waar het early dinner werd geserveerd. De man tegenover hem aan tafel zei: 'Je vader heeft geweldig gesproken zojuist.' Het duurde even voordat Hugo in de slappe trekken van zijn tafelgenoot de jongeman herkende met wie hij vroeger weleens getennist had op het landgoed: Hendrik Seegers van Rhijn, een jaar of tien ouder dan hij. Hendriks moeder was een jonkvrouw die het in de oorlog nog met zijn grootvader had aangelegd. Ze was een leidster van de Nationaal-Socialistische Vrouwenorganisatie geweest die een vriendschappelijke band had onderhouden met Reichsführer Himmler zelf. Na de oorlog had ze zich een paar jaar gedeisd gehouden in de omgeving van het Teutoburgerwoud en eenmaal weer in Nederland – net als Willem Adema was ze begin

jaren zestig teruggekeerd – was ze macrobioot en antroposoof geworden. Ze leidde een meditatiekring in Zeist, waar men van haar zwarte verleden vermoedelijk niet op de hoogte was. Rond haar vijftigste was ze na een bezoek aan een Zwitserse wonderdokter alsnog zwanger geraakt – het langgewenste kind zat nu tegenover Hugo. Hij meende dat Hendrik en zijn moeder Oostraven vroeger weleens een paar dagen achtereen hadden bezocht – ook zij was vermoedelijk allang dood.

Aan de tafel bij het raam zaten zijn grootouders, ze konden het hele gezelschap overzien. Schuin achter zijn grootvader zat zijn verpleegkundige, een blondine met scherpe trekken die zijn vlees sneed en discreet etensresten van zijn schoot verwijderde.

‘Je gaat lekker hè,’ zei Seegers van Rhijn opgewekt. ‘Ik zie je overal, bij Matthijs en zo, en laatst in het *FD* over je tentoonstellingen in het buitenland.’

Hugo wrong een lachje tevoorschijn. ‘Het is een tijdje goed gegaan,’ zei hij. ‘Eerlijk gezegd weet ik niet hoe het er nu voor staat, maar het is een tijd behoorlijk goed gegaan, dat kan ik niet ontkennen.’

Aan de overzijde van de tafel zag hij zijn grootvader tot zijn verbazing langzaam overeind komen uit zijn stoel. Toen hij eenmaal stond hield de oude man zich met twee handen aan het tafelblad vast. Zo bleef hij staan, een kromgegroeide dividiviboom; het gezelschap zweeg op slag. De honderdjarige keek de genodigden langs. Hugo dacht aan de zestig jaar die hen van elkaar scheidde: de stamoudste werd in 1916 geboren en hij in 1976, de beslissende gebeurtenissen van de twintigste eeuw hadden zich in zijn grootvaders tijd afgespeeld. Schematisch gezien, dacht Hugo, verhielden zijn grootvader en hij zich als Prometheus tot Epimetheus, wier namen zoveel betekenden als ‘vooruitkijker’ en ‘achteruitkijker’. Willem Adema de Oudere had zich als jongeman in

dienst gesteld van een destructieve, vitalistische ideologie, Hugo was opgegroeid in een wereld die was ontstaan op de ruïnes daarvan. Nietsontziend hadden zijn grootvader en zijn kameraden de loop van de geschiedenis herschikt, en Hugo zou, realiseerde hij zich terwijl hij naar zijn grootvader keek die daar zwijgend stond, graag over de wijsheid beschikken om dat verleden te begrijpen. Het besmette verleden dat ook hem, de kleinzoon, nog altijd achtervolgde. Van de geheven rechterarm en het 'Heil Hitler' van oudere jongens op het schoolplein tot besprekingen van zijn werk waarin ernaar werd verwezen, het was nooit ver weg.

Hij was het verleden lang uit de weg gegaan; meestal had hij genoeg genomen met wat er in de familie over werd verteld. Hij wist dat dat onvoldoende was. Meester Cijiao had gezegd dat hij die een parel zoekt, eerst het water moet verstillen. *Zodra het water der concentratie stil en helder is, onthult de parel zichzelf.*

Wanneer was het water stil en helder genoeg?

Spiedend ging zijn grootvaders blik het gezelschap langs. Zijn onderarmen trilden van de inspanning die het hem kostte om rechtop te blijven. Hugo herinnerde zich dat hij vroeger al graag had willen inbreken in die vlekkerige oude schedel om zich meester te maken van de herinneringen daarbinnen, de beelden te zien van het oude Europa dat zijn grootvader in zijn jonge jaren had doorkruist en aan zich had onderworpen. Ieder mens was een geheim, en de oude man daar bestond uit wel drie mensen, die allemaal een ander leven hadden geleid. Zijn grootmoeder keek bezorgd toe hoe haar echtgenoot het moment op wilskracht liet voortduren, tot hij zijn *Lied ohne Worte* met een knikje besloot en zich, ondersteund door de verpleegkundige, liet terugzakken in zijn stoel. Geert Lameris riep 'Bravo!' en toen daarop het 'Lang zal hij leven' werd ingezet ging iedereen staan en zong de jarige toe met de glazen in de lucht. Het 'Hoera! hoera!' dreunde even later

op de eeuweling neer, en niemand die wist dat dat in het hoofd van de oude man weerklonk als een echo van de woeste strijdkreet waarmee de Russen aan het front uit hun schuilplaatsen stormden en zich met duizenden tegelijk lieten neermaaien.

Na het diner werd er nog een digestief geserveerd in de salon. Enkele gasten vertrokken al. Uit de gesprekken om zich heen maakte Hugo op dat het optreden van zijn grootvader als een dankwoord was verstaan, een teken dat hij 'nog net zo scherp was als vroeger', maar Hugo dacht aan het avondappel: Untersturmführer Adema inspecteert nog eenmaal zijn troepen. Het was niet, zoals hij zijn schoonzuster Lidewij hoorde zeggen, 'om iedereen nog even zijn aandachtsmomentje te geven' (ze praatte altijd al als die gedresseerde trutten uit theereclames), nee, hij had ieders loyaliteit gepeild. Zijn hele leven had hij getrouwen om zich heen verzameld die hem dienden uit bewondering en ontzag.

'Je gaat toch niet alweer, Hugo?' vroeg zijn vader. 'We drinken nog een glas in de salon.'

Hugo zei dat hij nog net op tijd was voor een wandeling in de duinen.

'Nu nog? Wat je fijn vindt. Volg je het een beetje met de Boreas? Doen hoor, dat is groter dan alles wat we ooit hebben gedaan.'

Hugo knikte, hij had geen zin om te praten over het schip dat zijn broer liet bouwen, dat het grootste schip moest worden dat ooit de wereldzeeën bevaren had en zou opereren in opdracht van de grote energiemaatschappijen. Hij moest echt gaan nu, zei hij tegen zijn vader, anders zag hij straks geen hand meer voor ogen. Hij knoopte zijn overjas dicht en verliet het huis. Buiten was het lichter dan het binnen geleden had.